

«l'últim recer del cor aon l'amor s'hi guarda és el de l'amor als fills, i els fills no poden estimar igual an els seus pares perquè senten aquest amor de la companya qu' *abral·la* l'esperit i la carn»; «la roja claror que tot ho *abranlava* venia d'una immensa fornall, que els gegants anaven atiant tirant-hi roques negres», *Les Oques* III en *A Recés dels Tamarius*, p. 187 (autògraf i eds. però en la 1.ª ed., 1911, el corrector li ho canvià en *abrandava*); «ara que la negror de les canoques emmascarades es nega entre la rojor de les canoques *abranlades*» [d'encesos colors] en *Elogi de les Muntanyes*, a. 1921; i ja en les *Presons*: «mentres no llencis l'arma que portes al coll, seràs dolent: crema-la, cremem-les totes, que la fusta s'*abral·li* i vingui cendra» (autògraf, que en la 1.ª ed., p. 232, es canvia en *abranli*) i el mateix canvi observem en *La Vida Austera* (entre l'autògraf i la 3.ª ed., p. 190.9). S'endevina, doncs, que li eren familiars les dues pronúncies: *abranla* i l'assimilada *abral·la*, i que creia més pròpia la primera.

Dins la família derivativa de *brandir* podem també incloure, al capdavant, *EMBRANZIDA*. És un mot modern del català central, de formació incerta, que en tot cas no fóra lícit de despatxar sota la vaga etiqueta d'«onomatopeia» com vol fer-ho *AlcM*. Fora d'això, mai estudiat pels lexicòlegs, i no n'hi ha dades anteriors a 1877 (manca encara a Lab. 1864 i a l'*Atl.* de 1867): «mentre ells, endarrerint-se, glopegen l'aigua amarga, / ab *embranzida* rema de cara a l'ample mur, / y 's penja a una palmera ---», (*Atlàntida* VIII, 20b). Intervingueren de tota manera en la seva formació els tipus *BRANDIR* i *BRUNZIR*; i en rigor és legítim de mirar-lo com a producte d'un encreuament d'aquests dos mots, sobretot tenint en compte que la forma més antiga sembla haver estat *branzida*, que degué ser la del llenguatge més tradicional barceloní (per bé que avui s'hagi antiquat): «passaven milans --- y d'una *branzida* queyen a pegar falconada ---», Em Vilanova (*Plorant y Rient*, 19), «passà 'l fexuc forrellat d'una *branzida* y, donant la volta a la clau del forrellat, exclamà ---», «al atiar-me la amorosa *branzida* envers la casa de ma xicota ---», Pons i Massaveu (*Colla del Carrer* IV, 36; xv, 216), «el landau --- emportat per la vigorosa *branzida* de tres cavalls poderosos ---», Noller (*Pilar Prim*, p. 31).⁵

Majorment havent-hi també *esbrandir* (*VidesR*, i en altres tres fonts del S. XIV, *AlcM*) i existint així mateix *esbranzida*;⁶ i havent-hi, d'altra banda, *esbrunzir* al costat de *brunzir*, no sols en català sinó (amb àrea força més àmplia que *embranzida*) en gascó i aragonès: bearn. *esbrouncide* «élan», *esbrounci-s* «s'elancer d'un moviment impétueux» (Lecspy-R., *Dict. Bearn.*), Benasc *esbrunsió* 'estremecimiento' (Ferraz, 53),⁷ arag. de Llitera *esbronce* «esfuerzo, sacudida, estremecimiento» (Coll Altabàs, 1901, s. v.), que jo mateix vaig anotar en el Somontano d'Oscà com a *esbrúnbe* 'empenta brutal' (1965).

Per altra part una certa influència del grup de *brandir* se'ns fa present, a la vista del mall. *brant* 'doll, raig impetuós': «se posa a ratjar un bon broll

d'un vi negre, llampant --- invest un altre *brant* de vi, negre y llampant ---», *AMAlcover* (*Rond. Mall.* v, 263) (veg., però, *bram* en *BRAMAR*, més convincent), i del gascó girondí *ambrade* f. «forte secousse».⁸ Hi ha encara algun fregadís o influència amb altres famílies: a) Bierzo *brangir* «sacudir las ramas» (GRey), junt amb el grup pre-romà del port. *abranger* i tarrag. *abragir* 'abraçar, agafar enmig', del qual m'ocupo en els *Coloq. Prerromanos* de Salamanca (1974, p. 129n.); b) mall. *esbrincar* 'desbordar-se, llançar-se' (que ve més aviat de *BRONC*, però enllaçant amb el nostre mot): «l'amor encesa, vibrant, qu'*esbranca* pertot i triomfa de tots els ostacles», *AMAlcover* (*BDLC* VI, 256; de nou *BDLC* x, 253; XII, 327, i cf. Spitzer, *Lexikk*, 53). c) En fi, cf. el grup d'*esbargir-se*/ESPARGIR.

¹ L'evolució dins el castellà es constata també pel fet que en Pz. de Hita, *Guerras C. de Granada*, l'ed. prínceps porta encara «arremetiò al mestre, *blandiendo* la lança com si fuera un junco» (p. 141), mentre que al text més tardà adoptat en l'ed. Rivad. (III, 546b) això ha estat canviat en *blandeando*. — ² Per acabar recordo ací algunes expressions tècniques o especials on s'han sospitat aplicacions de *bran* 'gran espasa erecta' encara que no siguin segures. Del basc *branke* 'proa' (cf. Mitxelena, *BolSocVgdaAmPais* x, 170) sembla bastant raonable admetre aqueixa comparació, i mirar l'esc. ant. *brandr* id. com una aplicació del mateix mot que és també fr. ant. i normand ant. i d'ací, passant segurament pel gc. i el basc arribà al cast. [1611, *DCEC* I, 509]; tanmateix en el cast. de Bilbao *brunque* és «la rama de laurel que colocen sobre la puerta de las *chacolines*» (Arriaga, *Lex. Bilbaino*, p. 75), o sigui les tavernes on venen aqueixa mena de licor blanc o negre: això certament d'origen català, però que deu venir més aviat de *branc* 'branca': si no és simplement una aplicació (un poc forçada és veritat) d'aquest, hi haurà almenys una mescla dels dos mots (d'on l'aparició de la *-k* > *-ke*). Recordo també la forma mall. *bran(t)* 'doll d'aigua', però ací no dubto que en realitat es tracta d'un altre mot (veg. *bram* de *BRAMAR*). — ³ Això és millora de la versió de 1877, que en l'esborrall de 1867 deia «l'acer que *encén* los ayres baxant vol decantar», o sigui que el poeta sentí *abrandar* com a més apropiat per a aqueix passatge tan figurat i emfàtic. Però en l'altre passatge l'esborrall porta «d'un teyós pi a la flama que 'l ronch huracà *abrandar*»: mot patrimonial ja en el genial pagès de Folgueroles en els seus 22 anys. — ⁴ Rimant en *-anda*, sense trad., però aplegat amb diverses formes verbals de present (*comanda*, *demanda*, *ganda*, 84.27). ⁵ I més passatges dels mateixos, citats per *AlcM*, que esmenta un ciutadellenc (*en*) *brinzada* (del qual no tenim altres notícies, per tant encreuament local sense interès amb *esbotzada* o cosa així). — ⁶ Encara tan usual com *embranzida* i no menys antic: «al pendre *esbranzida*, boy fent rodà 'l mandró per enviar-los un ---», Pons i Massaveu (*Colla*